

POKUŠAJ ODREĐIVANJA TIPOLOŠKIH I GENETSKIH PODUDARNOSTI U PETNAEST FRAZEMA¹ HRVATSKOGA, RUSKOG, UKRAJINSKOG, POLJSKOG, ČEŠKOG I SLOVAČKOGA JEZIKA²

Cilj je ovoga članka pokušaj da se odrede tipološke i genetske podudarnosti u petnaest (uzetih “nasumce”, bez reda) frazema / frazeologizama šest navedenih slavenskih jezika, tj. mogu li se odrediti takve podudarnosti ako se polazi od samih frazeologizama, bez uvođenja drugih činjenica. (Gotovo svi frazeologizmi uzeti su iz rječnika: Antica Menac, Rajisa I. Trostinska, *Hrvatskosrpsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik*, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, ¹1985.; Antica Menac, Dubravka Sesar, Renata Kuchar, *Hrvatskosrpsko-češko-slovački frazeološki rječnik*, izdavač isti, Zagreb, ¹1986.; Antica Menac, Neda Pintarić, *Hrvatskosrpsko-poljski frazeološki rječnik*, izdavač isti, Zagreb, 1986; frazeologizmi se daju u obliku u kojem su navedeni u ovim rječnicima.).

Redoslijed frazeologizama uvjetovan je mjestom u abecedi prvoga slova koje označuje prvi fonem imenice u danom frazeologizmu na hrvatskom jeziku. Ovdje se navode samo na hrvatskom jeziku (kao i u spomenutim rječnicima):

1. *krasti bogu dane*,
2. *borba na život i smrt*,
3. *to mi je deveta (posljednja) briga*,
4. *u zadnji (posljednji) čas*,
5. *između čekića i nakovnja biti (nalaziti se)*,
6. *staviti / stavljati koga pred gotov (svršen) čin*,
7. *do posljednjeg daha*,
8. *u po bijela dana*,

¹ U naslovu je upotrijebljen termin *frazem*, koji danas prevladava, a u tekstu *frazeologizam*, koji je izrazito prevladavao i kojim se i danas nerijetko služe ruski i ukrajinski frazeolozi. (Termin *frazem* svojim “...em” kao da prisiljava da se mnogo strože dāna jezična jedinica odredi “odozgo” i “odozdo”, tj da joj se odrede granice, koje, na prvi pogled, nisu tako lako odredive. Ali, ako se može govoriti o fenemu, morfemu, stilemu, ... onda bi se, očigledno, moralo moći govoriti i o frazemu. Ali u to se pitanje u ovome članku ne će više zadirati.

² Ovaj je članak nešto izmijenjena verzija članka objavljenog 1987. u *Radovima Zavoda za slavensku filologiju*, a napisali smo ga ponukani knjigom *Славянская фразеология* V. M. Mokienka (B. M. Мокиенко 1980). U njemu je *prvi put* u našoj stručnoj literaturi *ova tema* razmatrana i pri tome iznijet zaključak o *stvarnoj nemogućnosti* da se *samo* na osnovi frazeologizama (“iznutra”) odredi kada je riječ o tipološkim, a kada o genetskim podudarnostima. Isto je tako rečeno da se *u praksi*, u nedostatku (drugog ili više) materijala, ipak određuje o kojoj je od njih riječ.

9. *platiti / plaćati danak čemu,*
10. *nemati dlake na jeziku,*
11. *u tom grmu leži zec,*
12. *sve mu je ravno do Kosova,*
13. *posljednji krik mode,*
14. *mlatiti praznu slamu,*
15. *tjerati vodu na čiji mlin.*

Navedenih ćemo petnaest frazeologizama uspoređivati po četiri kriterija: 1) po semantici, 2) po strukturi, 3) po slici, 4) po podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema³. (Premda bi se najmanje razlika, ili, na prvi pogled, čak nikakvih, moglo očekivati u vezi s točkom 1) (semantika), ipak i taj kriterij mora biti uzet u obzir.)

FRAZEOLOGIZAM 1⁴:

*krasti bogu dane*⁴;

бить баклуши; гонять лодыря (собак); плевать в потолок; в лапоть звонить;

байдики (баглаї) бити; ханьки м'яти (u prvom značenju); *походеньки та поси-деньки справляти; собак ганяти;*

pluć i lapac;

krást pánubohu čas;

kradnúť pánubohu (nemilobohu) čas.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu semantiku: "baviti se beskorisnim poslom = ništa ne radi-ti". Ali, među njima postoje ipak razlike u nijansama: u jednim je frazeologizmima riječ o radu koji ne donosi nikakvu korist, a u drugim (jezici 1,5,6) – to je "ništa", neostvariv rad: *krasti bogu dane* (ili pak, nešto drugačije, u jeziku 2: *в лапоть звонить*).

³ Misli se na podudarnosti koje apstrahiraju razlike uvjetovane nejednakošću sustavā fonema. Osim toga, mi ćemo korijenske morfeme izražavati morfima jednoga jezika (ili dvaju, triju jezika – kad su podudar-ni).

⁴ Premda ćemo pred sobom svaki put imati šest frazeologizama (iz šest jezika), mi ipak, i u naslovu, govo-rimo o petnaest frazeologizama, kao da je riječ (kako se može i shvatiti) o međujezičnim varijantama nekih invarijanata – i zato je FRAZEOLOGIZAM 1 napisano velikim slovima (a tako će biti i FRAZE-OLOGIZAM 2, ... itd. do FRAZEOLOGIZAM 15). Redoslijed frazeologizama po jezicima isti je kao i u naslovu: 1. hrvatski jezik (h), 2. ruski jezik (r), 3. ukrajinski jezik (u), 4. poljski jezik (p), 5. češki jezik (č), 6. slovački jezik (s).

⁴ Frazeologizmi što ih razmatramo u spomenutim su rječnicima dani (gdje god je to sintaksa dopuštala) u svom "neutralnom", "ishodišnom", nominaliziranom obliku – u infinitivnim konstrukcijama, kao što je i inače uobičajeno navoditi frazeologizme u rječnicima takvih jezika kakav je, na primjer, hrvatski. A tak-ve se nominalizirane, infinitivne konstrukcije i ne može smatrati rečenicama, i zato, navodeći strukturne modele frazeologizama, ne upotrebljavamo nazive dijelova rečenice / rečeničnih članova, tj. ne koristimo se terminima funkcija u rečenici, nego terminima morfologije, ili pak sintakse na razini skupa riječi.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Strukturu gotovo svih frazeologizama možemo svesti na model: “prijelazni glagol + imenica u besprijedložnom akuzativu”; u dva slučaja to je model: “neprijelazni glagol + akuzativ s prijedlogom” (u jeziku 2); jedino je jezik 4 zastupljen frazeologizmom koji se sastoji od samih infinitiva (akuzativ imenice ovdje se može pretpostaviti, ali je posve nepotreban).

3. O slici navedenih frazeologizama.

Gotovo potpunu podudarnost nalazimo u jezicima 1,5,6. S gledišta slike ovdje u strukturi frazeologizma bitnu ulogu igra član drugog skupa riječi, također rekcije – upravljana jedinica u dativu: *bogu* (h), pa puna struktura tog frazeologizma (u sva tri jezika) izgleda ovako: “prijelazni glagol + upravljana imenica u dativu + upravljana imenica u akuzativu”.

Potpunu podudarnost slike nalazimo, također, u jezicima 2,3: *буть баклуши* (r), *зонять собак* (r); ostali se frazeologizmi u jezicima 2,3 ne podudaraju. Odvojeno stoji frazeologizam u jeziku 4.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

U jezicima 1,5,6 podudaraju se korijenski morfemi a) glagola i b) jedini morfem korijena imenice (u dativu) u jeziku 1 i jedan od dvaju u odgovarajućoj složenoj imenici u jezicima 5,6. U jezicima 5,6 podudaraju se korijenski morfemi imenice (u akuzativu jednine); s njima se ne podudara korijenski morfem odgovarajuće imenice u jeziku 1, ali je ta imenica – zajedno s odgovarajućim imenicama u jezicima 5,6 – u istom semantičkom polju.

U frazeologizmima jezika 2,3 – u kojima se slike podudaraju – podudaraju se a) korijenski morfemi glagola (*бу-*, *зон-* (r) / *бу-*, *зан-* (u)) i b) korijenski morfemi jedne imenice (*собак*). Korijenski morfemi imenica *баклуш-* (r) i *байдик-* (*багла*/(j)-) (u) u istom su semantičkom polju.

U jednom od frazeologizama u jeziku 2 i u frazeologizmu u jeziku 4 podudaraju se korijenski morfemi glagola (*нл-* (r) / *пл-* (p)).

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 1:

a) Posve se podudaraju jezici 5,6, b) veliku bliskost pokazuju jezici 1,5,6 i c) u dva frazeologizma isto takvu veliku bliskost pokazuju jezici 2, 3.

FRAZEOLOGIZAM 2:

borba na život i smrt;

борьба не на жизнь (живот), а на смерть;

боротьба не на життя, а на смерть;

walka na śmierć i życie;

boj na život a na smrt;

boj na život a na smrt'.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu semantiku: “borba bez milosti dok ima snage za nju”. Međutim, ipak postoje razlike u nijansama: u jezicima 2 i 3, s gledišta žestine borbe, život i smrt nisu ravnopravni: borba, čiji je cilj smrt, nemilosrdnija je od borbe čiji je cilj istovremeno i život.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Semantičke razlike u nijansama proistječu iz takvih razlika u strukturi: a) u jezicima 1, 4,5,6 strukturni je model: “imenica u nominativu jednine (u značenju “borba”) + *na* + imenica u akuzativu jednine + *i* (*a*) (*na* u jezicima 5,6) + imenica u akuzativu jednine” (obrnuti redoslijed imenica poslije prijedloga *na* u jeziku 4 nema – ovdje – nikakva značenja); b) u jezicima 2, 3 među imenicama “život” i “smrt” nije sastavni, nego suprotni veznik.

3. O slici navedenih frazeologizama.

Osim nevelike razlike, očitovane već u semantici i strukturi, kod svih je frazeologizama ostvarena ista slika.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

a) Morfem *bor-* (h) zajednički je jezicima 1,2,3; b) morfem *boj* zajednički je jezicima 5, 6; c) odvojeno stoji jezik 4 s morfemom *walk-*. Morfemi *ži-* (h) i *-mr-* (h) zajednički su za svih šest jezika.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 2:

a) Posve se podudaraju jezici 2,3; b) posve se podudaraju jezici 5,6; c) veliku bliskost pokazuju jezici 1,5,6; d) bliskost pokazuju jezici 1,4,5,6; e) odvojeno stoji jezik 4.

FRAZEOLOGIZAM 3:

to mi je deveta (posljednja⁵) briga;

это меня нисколько (совершенно) не касается (не интересует); мне нет дела до этого;

про мене хоч вовк траву їж; хоч трава не рости; це мені зовсім (абсолютно) байдуже;

to mnie obchodzi jak zeszłoroczny śnieg;

to je mi loňská péče; ani v patě mi to neleží;

to mi je deviata (siedma, posledná) starosť.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu semantiku, uz fino variranje od: “tko o čemu (i) ne misli” do: “što se koga (i) ne tiče”.

⁵ U jeziku 1 postoji i aloleksem s korijenom *zad-*.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Struktura navedenih frazeologizama ne može se svesti na jedan model. Izdvaja se model (jezici 1,5,6): “nominativ pokazne zamjenice (jedn., sr. rod) + dativ lične zamjenice + spona (ovdje: 3. lice jedn. prezenta) + nominativ (kongruirani skup riječi, jedn.)”; varijanta je toga modela frazeologizam u jeziku 4 (umjesto spone ovdje je glagol s punim semantičkim opterećenjem, ispred kongruiranoga je skupa riječi u nominativu jednine usporedni veznik – frazeologizam je usporedba); također varijanta, samo nešto udaljenija, jest treći frazeologizam u jeziku 3: spona je nulta, a umjesto kongruiranoga skupa riječi prisutna je parataksa (priključenje).

3. O slici navedenih frazeologizama.

Potpuna je podudarnost slike u jezicima 1,6 (zanemarujemo činjenicu da u jeziku 6 postoji još i broj “sedam”); djelomično se podudaraju frazeologizam u jeziku 4 i jedan frazeologizam u jeziku 5 – u obama je riječ o nečem “prošlogodišnjem”; u jeziku 3 izdvajaju se dva frazeologizma s leksemom “trava”; posebno stoji drugi frazeologizam u jeziku 5; frazeologizmi u jeziku 2 i treći frazeologizam u jeziku 3 mogu se smatrati neslikovitima.

4. O podudarnosti / nepodudarnosti korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. Jezici 1 i 6 imaju korijen *devet-* (h). 2. Jezici 1,6 i 5 (kao aloleksem) imaju – raznih korijena – imenicu u značenju “briga” (*brig-* (h)). 3. Osim podudaranja korijenskih morfema pokazne i lične zamjenice (i navedenog broja *devet-* (h)), nikakvih više podudaranja korijenā nema.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 3:

I. 1. Najveća je podudarnost jezika 1 i 6. 2. Slabiju podudarnost pokazuju jezici 1,5 (prvi frazeologizam), 6. 3. U jezicima 4 i 5 (prvi frazeologizam) nešto je “lanjsko”. II. Općenito: malo je podudarnosti korijenā u FRAZEOLOGIZMU 3.

FRAZEOLOGIZAM 4:

u zadnji (posljednji) čas;

в последнюю минуту; в разбор шапок;

в останню мить (хвилину); у свинячий голос;

w ostatniej chwili;

na (v) poslední chvíli;

v poslednej chvíli.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Semantika svih navedenih frazeologizama (osim dvaju) može se izraziti riječima: “vrlo kasno, ali još uvijek na vrijeme”, a semantika frazeologizma у *свинячий голос* – riječima: “suviše kasno”. Frazeologizam *в разбор шапок* može, ovisno o kontekstu, biti shvaćen i na jedan i na drugi način.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Strukturalni je model frazeologizama a) u jezicima 1,2 (prvi frazeologizam), 3: “*u* (h) / *e* (r/u) / *y* (u) + kongruirani skup riječi u akuzativu jedn.” (drugi frazeologizam u jeziku 2 varijanta je navedenog modela – umjesto kongruiranoga skupa: pridjev + imenica, ovdje je rekcija: imenica u akuzativu jedn. + imenica u genitivu množ.); b) strukturalni je model u jezicima 4,5,6: “*w* (p), *na* / *v* (č) / *v* (s) + kongruirani skup riječi u lokativu jedn.”.

3. O slici navedenih frazeologizama.

Osim drugog frazeologizma u jeziku 2 i drugog u jeziku 3, ove frazeologizme obilježava neslikovitost.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

I. 1. a) Samo u jeziku 1 nalazimo korijen *zad-*. b) U jezicima 1,2,5,6 nalazimo korijen *-sljed-* (h). c) U jeziku 3 nalazimo korijen *(o)cta(n)*- a u jeziku 4 korijen *(o)sta(t)*- (gledano sinkrono – to se može smatrati korijenima). 2. a) Samo u jeziku 1 nalazimo korijen *čas*. b) Samo u jeziku 2 nalazimo korijen *минут-*. c) Samo u jeziku 3 nalazimo korijen *муть*. d) U jezicima 3,4,5,6 nalazimo korijen *хвил-* (u). II. a) U drugom frazeologizmu jezika 2 nalazimo korijene *-бор* i *уан(о)к* (gledano sinkrono – to se može smatrati korijenom). b) U drugom frazeologizmu jezika 3 nalazimo korijene *свин-* i *голос*.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 4:

S gledišta strukture podudarni su jezici: a) 1,2,3 i b) 4,5,6. S gledišta podudaranja korijenskih morfema – bez drugoga frazeologizma u jeziku 2 i drugoga frazeologizma u jeziku 3: a) izdvaja se jezik 1, b) djelomično se izdvaja jezik 2, c) djelomično se izdvaja jezik 3, d) izdvojeno stoje – svaki za sebe – drugi frazeologizam u jeziku 2 i drugi frazeologizam u jeziku 3.

FRAZEOLOGIZAM 5:

između čekića i nakovnja biti (nalaziti se);

между молотом и наковальной быть (находиться);

між молотом і ковадлом (під молотом на ковадлі) бути (знаходиться);

między młotkiem a kowadłem być (znajdować się);

být mezi kladivem (mlatem) a nákovadlem (kovadlem);

byť medzi dvoma mlynským kameňmi.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi navedeni frazeologizmi imaju istu semantiku: “biti (nalaziti se) između dva zla” (ni varijantni frazeologizam u jeziku 3 ne izlazi izvan okvira ovako izražene semantike).

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Ako zanemarimo nebitnu činjenicu, da su u jezicima 5,6 glagoli dani na početku, izrazi-to prevladava strukturalni model: “*между* (r) + imenica u instrumentalu jedn. + *у* (r) + imenica u instrumentalu jedn. (*быть, находится* (r))”. (Frazeologizam u jeziku 1 ima strukturalni model: “*između* + imenica u genitivu jedn. + *i* + imenica u genitivu jedn. (*biti, nalaziti se*)”; varijantni frazeologizam u jeziku 3 ima strukturalni model: “*нид* + imenica u instrumentalu jedn. + *на* + imenica u lokativu jedn. (*бути, знаходиться*)”; frazeologizam u jeziku 6 – sa svojim brojem i pridjevom – varijanta je strukturalnoga modela koji prevladava.)

3. O slici navedenih frazeologizama.

Osim u jeziku 6, u svim ostalim jezicima (uključujući i varijantni frazeologizam u jeziku 3, koji se razlikuje u nijansama) nalazimo frazeologizme s istom slikom (izraženom leksemima s istom semantikom). U jeziku 6 *čekić* (h) i *nakovanj* (h) zamijenila su *dva mlinska kamena* (h).

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. a) Jezik 1 izdvaja se korijenom *čekić-*, umjesto kojega b) u jezicima 2,3,4, nalazimo korijen *молот-* (r) / *mlot-* (p), a u jeziku 5 c) još i korijen *kladiv-*. 2. U jezicima 1,2,3,4,5 prisutan je korijen *-kov-* (h). U osnovama riječi s korijenom *-kov-* (h) u jezicima 3,4,5 nalazi se karakterističan skup fonema, izražen slovima *dl/dl*. U svim je jezicima (1,2,3,4,5,6) u prijedlogu koji potječe od imenice isti korijen: *-međ-* (h). 3. Samo su u jeziku 6 korijeni *dv-*, *mlyn-*, *kameň-*.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLGIZMOM 5:

a) Nalazimo strukturalno-semantičku podudarnost svih šest jezika. b) S gledišta slike podudarni su jezici 1,2,3,4,5 (jezik 6 stoji odvojeno). c) S gledišta podudarnosti korijena – s jedne strane: podudarni su jezici 1,2,3,4,5 (uz karakterističan skup fonema u jezicima 3,4,5), s druge strane: izdvajaju se, na svoj način, jezik 1 i, na svoj način (jednim svojim aleksemom), jezik 5. Jezik 6 ima – osim *biti između* (h) – drugačije lekseme / korijene.

FRAZEOLGIZAM 6:

staviti / stavljati koga pred gotov (svršen) čin;

поставить / ставить кого перед < свершившимся / совершившимся >⁶ фактом;

postaviti / staviti koga pred фактом;

postawić / postawiać kogo przed faktem dokonanym;

postavít před hotovou věc někoho;

postavít' pred hotovú vec niekoho.

⁶ Uglate zagrade ukazuju na neobveznost elementa frazeologizma.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu semantiku: “ne dati komu mogućnost da djeluje, utječe na što”, ili pak: “dovesti koga u položaj u kojem mora postupiti samo na određen način”.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

U svim je frazeologizmima jedan dio strukture isti: “prijelazni glagol + besprijedložni akuzativ (koji se tiče osobe) + *pred* (h) + a) u jezicima 1,5,6: kongruirani skup u akuzativu; b) u jezicima 2,3,4: imenica / kongruirani skup u instrumentalu”. (Upravljeni elementi mogu biti i u obrnutom redoslijedu.)

3. O slici navedenih frazeologizama.

Svi su frazeologizmi jednako neslikoviti.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. U svim je frazeologizmima isti korijen glagola. 2. U svim je frazeologizmima isti prijedlog⁷. 3. Korijen je imenice: a) u jeziku 1: *čin*; b) u jezicima 2,3,4: *факт-* (r); c) u jezicima 5,6: *vec* (s). Korijen je pridjeva: a) u jezicima 1,5,6: *gotov* (h); b) u jeziku 4: *(do)kon-*; c) korijen pridjeva u jeziku 1 i korijen participa u jeziku 2: *-vrš-* (h).

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 6:

1. S gledišta semantike i slike svih se šest jezika podudara. 2. Podudaraju se strukture a) u jezicima 1,5,6; b) u jezicima 2,3,4. 3. S gledišta podudarnosti korijena: a) posve se podudaraju jezici 5,6; bliski su jezici 1,5,6; c) u jednom se elementu podudaraju jezici 2,3,4; u jednom se elementu podudaraju jezici 1,2; e) jednim se elementom izdvaja jezik 4.

FRAZEOLOGIZAM 7:

do posljednjeg daha;

до последнего вдоха (издыхания);

до останнього подиху (віддиху);

do ostatniego tchu,

do posledního dechu;

do posledného dychu.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

U svih šest frazeologizama semantika je ista: “do posljednjeg trenutka života”.

⁷ Budući da je u formulaciji 4. kriterija naveden *korijen*, kada je riječ o prvotnim prijedlozima, teško je govoriti o korijenu jer su to nepromjenljive riječi koje ne podliježu ni tvorbenoj analizi (vidi: Popović 1985: 55–59). Ali budući da je i podudaranje takvih prijedloga pokazano, mi ih navodimo.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Svih šest frazeologizama ima istu strukturu: “do (h) + kongruirani skup riječi u genitivu jedn.”.

3. O slici navedenih frazeologizama.

U svih je šest frazeologizama slika ista.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. U svim je frazeologizmima isti prijedlog. 2. U svim je frazeologizmima u odredbenicama kongruiranih skupova isti korijen: *dah-* (h), ali: a) samo je u jeziku 1 u njemu fonem /a/, b) samo je u jeziku 2 (u prvom aloleksemu) fonem /o/, c) u jeziku je 2 u drugom aloleksemu, a u jezicima 3,6 jedino fonem /y/, d) u jeziku je 5 fonem /e/, e) u jeziku je 4 na tom mjestu *praznina*, zbog čega samo u njemu na početku korijenskoga morfema nije fonem /d/, nego je fonem /t/. 3. Samo je u jezicima 2, 3 ispred ovoga korijenskoga morfema prefiks. 4. Postoji podudarnost korijenova odredbenica kongruiranih skupova: a) u jezicima 1,2,5,6: *-sljed-*⁸ (h); b) u jezicima 3,4: *(o)sta(n)-* (u).

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 7:

1. U svim je frazeologizmima isti prijedlog. 2. Svi su frazeologizmi podudarni strukturalno, semantički i u slici. 3. U vezi s podudarnošću korijenova: a) u svim je frazeologizmima isti korijen odredbenice kongruiranoga skupa; b) isti je korijen pridjeva u frazeologizmima 1,2,5, 6; c) isti korijen pridjeva u frazeologizmima 3,4.

FRAZEOLOGIZAM 8:

u po bijela dana;

среди (средъ) белого (бела) дня;

серед білого дня;

w biały dzień;

za bílého dne;

za bieleho dňa.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svih šest frazeologizama ima istu semantiku: “po danu, pred svima”, ili: “u vrijeme punoga dnevnog života”.

⁸ U jeziku 1 postoji i aloleksem s korijenom *zad-*.

⁹ U jeziku 1 postoji i *usred*, pa se – s tom verzijom – potpuno podudaraju strukture jezika 1, 2, 3.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

a) Potpuno se podudaraju strukture jezika 2,3: “*спеду / середь* (г) + kongruirani skup u genitivu jedn.”⁹. b) Potpuno se podudaraju strukture jezika 5,6: “*za* + kongruirani skup u genitivu jedn.”. c) Struktura je jezika 1: “*u + po* + kongruirani skup u genitivu jedn.”¹⁰ (Primjedba: a) genitivni oblik kongruiranoga skupa ujedinjuje jezike 1,2,3,5,6, b) jezik 4 u odnosu na to stoji izdvojeno.)

3. O slici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu sliku.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

a) U svim se frazeologizmima podudaraju korijenski morfemi članova kongruiranoga skupa. b) Podudaranje / nepodudaranje prijedloga vidi se iz točke 2¹¹ c) U jeziku 2 su obje verzije prijedloga ostvarene s *metatezom likvida*, a u jeziku je 3 taj prijedlog ostvaren s *punoglasjem*.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 8:

1. U svim se frazeologizmima podudaraju: a) semantika i slika; b) korijenski morfemi samostalnih riječi. 2. Podudarni su jezici a) 2,3; b) 5,6. 3. U jednom dijelu strukture: a) podudarni su jezici 1,2,3,5,6; b) S gledišta strukture jezik 4 stoji izdvojeno.

FRAZEOLOGIZAM 9:

platiti / plaćati danak čemu;

платити дань чому;

віддати / віддавати (платити) данину чому;

zapłacić / placić haracz za co;

zaplacit / plácet daň něčemu;

platiť / plácat' daň niečomu, za niečo.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Semantika je navedenih frazeologizama ista: “morati činiti ustupke; doživjeti / doživljavati neprijatnosti, patnje zbog nekog bivšeg postupka”.

¹⁰ Prijedlog se *u* i brojevni / količinski prilog *po* – zajedno: *u po* – ovdje ponašaju kao prijedlog *usred* (rabe se s genitivom jedn.) i znače “usred” (pa je tako: *u po bijela dana* potpuno zamjenljivo s *usred bijela dana*, ili: *usred razgovora* je zamjenljivo s *u po razgovora* i dr.). Ovako gledano, struktura je ovoga frazeologizma jezika 1 varijanta strukture jezika 2, 3.

¹¹ Prijedlogu u jeziku 1 *u* odgovara prijedlog u jeziku 4 *w* – na planu izraza, ali ne i uporabno: u poljskome je *w* uključen u akuzativni blok, a u hrvatskome, dakako, ne postoji neposredna veza između *u* i genitivnoga bloka, nego je *u* neposredno vezan na nepromjenljivi *po*, koji je na mjestu lokativnih *polovini* i *sredini*.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu strukturu jezgre: “prijelazni glagol + imenica u besprijedložnom akuzativu jedn.” + obvezni kolokat: a) “imenica / zamjenica / kongruirani skup u besprijedložnom dativu jedn. / množ.” u jezicima 1,2,3,5 i prvoj verziji frazeologizma u jeziku 6, b) “prijedlog *za* + imenica / zamjenica / kongruirani skup u akuzativu jedn. / množ.” u jeziku 4 i drugoj verziji frazeologizma u jeziku 6.

3. O slici navedenih frazeologizama.

Svi su frazeologizmi neslikoviti. (Dakako, nije riječ o prizorima plaćanja / ubiranja danka ili davanja / uzimanja harača.)

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. U svim je frazeologizmima prisutan korijen glagola *plat-* (h). 2. U svim je frazeologizmima (osim u jeziku 4) korijen imenice u besprijedložnom akuzativu *da(n)-* (h). 3. U jeziku je 4 korijen odgovarajuće imenice *haracz*.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLGIZMOM 9:

1. Semantika je svih frazeologizama ista. 2. a) Ista je struktura u jezicima 1,2,3,5,6; b) drugačija je – međusobno ista – struktura u jeziku 4 i u drugoj verziji frazeologizma u jeziku 6. 3. Svi su frazeologizmi neslikoviti. 4. Svi frazeologizmi sadrže glagolski korijen *plat-* (h) i (osim jezika 4) imenički korijen *da(n)-* (h). Imenički je korijen *haracz* u jeziku 4 u istom semantičkom polju u kojem je i imenički korijen *da(n)-*.

FRAZEOLGIZAM 10:

nemati dlake na jeziku;

резать правду в глаза;

pizamu (кресаму, рубаму) правду в очи (у вічі);

mówić prawdę prosto w oczy;

mít < dobře > podřezaný jazyk; mít jazyk na pravém místě;

mať < dobre > podřezaný jazyk; čo na srdci, to na jazyku.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Frazeologizmi su semantički adekvatni frazeologizmu u jeziku 1 (“(nikada) ne prešućivati, (uvijek) govoriti (i) neugodnu istinu”), dakle podudara se semantika svih navedenih frazeologizama.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Strukturno se posve podudaraju: a) jezici 2,3,4; b) jezici 5,6 (to se tiče prvog frazeologizma u jednom i drugom jeziku); c) izdvaja se jezik 1; d) izdvaja se jezik 5 (drugi frazeologizam u tom jeziku); e) izdvaja se jezik 6 (drugi frazeologizam u tom jeziku).

3. O slici navedenih frazeologizama.

Istu sliku (uvjetno) imaju jezici 2,3, blizak im je jezik 4; istu sliku imaju prvi frazeologizam u jeziku 5 i jeziku 6, različiti su drugi frazeologizam u jeziku 5 i jeziku 6; izdvaja se frazeologizam u jeziku 1.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. U jezicima 1,5,6 nalazi se korijen *jezik-* (h); jezici 2,3,4 imaju korijen *прав-* (r). 2. Osim navedenih podudarnosti, podudaranja / nepodudaranja morfema posve odgovaraju razlikama u strukturi.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 10:

1. a) Potpuno je podudaranje po kriteriju semantike; b) postoje razlike u strukturi, s kojima se podudaraju razlike u slici i razlike povezane s podudaranjem / nepodudaranjem korijena. 2. a) S jedne strane, podudarni su jezici 2,3,4; b) s druge (prvi frazeologizmi) – jezici 5,6; c) izdvaja se jezik 1.

FRAZEOLOGIZAM 11:

u tom grmu leži zec;

вот где собака зарыта;

< аж > ось де собака заритий;

tu jest pies pogrzebany;

v tom je zakopan pes;

tam je pes zakopaný.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Semantika je u svih šest frazeologizama ista: “eto u čemu je stvar (bit stvari); < a > tako < dakle >” (i ova su tumačenja svojevrsni frazeologizmi).

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

1. a) U jezicima 2,3,4,5,6 nalazimo blok koji se sastoji od imenice i glagolskog pridjeva trpnog prošlog u nominativu jedn. (u jeziku 5 obrnut je poredak tih elemenata); b) ispred toga je konstatacija, na primjer: *вот где* (r), ili pak: *tu jest* (p). (Primjedba: rečeno je “blok”, a ne “skup riječi”, zato što su pred nama frazeologizmi-rečenice, čije su jezgre navedeni blokovi, elementi kojih su povezani predikativnošću.) 2. Frazeologizam 1 ima drugačiju strukturu: umjesto glagolskog pridjeva ovdje je lični glagolski oblik.

3. O slici navedenih frazeologizama.

a) Frazeologizmi s istom strukturom (jezici 2,3,4,5,6) imaju istu sliku; b) frazeologizam 1 ima drugačiju sliku (ali može se reći – ako je shvatimo šire – da je riječ o istom semantičkom polju u svim frazeologizmima: “eto gdje se (dana) životinja nalazi”).

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. a) U jezicima 2,3 isti je korijen imenice kojom se naziva životinja: *собак-*; b) u jezicima 4,5,6 isti je korijen imenice kojom se naziva ista životinja: *pies* (p); u jeziku 1 nazvana je druga životinja – korijen je: *zec*. 2. a) U jezicima 2,3 isti je korijen glagolskog pridjeva: *-py-* / *-pu-*; b) u jezicima 5,6 isti je korijen glagolskog pridjeva: *-kop-*; c) u jeziku 4 korijen je odgovarajućeg glagolskog pridjeva: *-grzeb-* (primjedba: u svih pet jezika – 2,3,4,5,6 – ista je semantika glagola od kojega je načinjen glagolski pridjev); d) u jeziku 1, umjesto glagolskog pridjeva, lični je oblik glagola koji je u susjednom semantičkom polju u odnosu prema semantici glagolskih pridjeva – korijen je glagola: *lež-*. 3. Samo je u jeziku 1 nazočan *grm-* kao mjesto gdje se dana životinja nalazi.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZELOGIZMOM 11:

1. Posve su podudarni jezici: a) 2,3; b) 5,6. 2. Jednim su elementom (po kriteriju podudarnosti korijena) povezani jezici 4,5,6. 3. Slikom i dvama elementima po kriteriju semantike povezani su jezici 2,3,4,5,6. 4. Jezik 1 stoji izdvojeno (premda bi se po kriteriju semantike i po kriteriju slike – shvaćene šire – i on mogao povezati s ostalih pet jezika).

FRAZELOGIZAM 12:

sve mu je ravno do Kosova;

море по колєно (колєна) кому;

море по колїна (колїно) кому;

nic go nie obchodzi; wszystko mu jedno;

je mu všechno rovné (volné);

všetko mu je jedno (rovne).

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Semantika navedenih frazeologizama nije jednoznačna. Na primjer, frazeologizam u jeziku 1, prije svega, može se iskazati kao: “komu je svejedno”, a u jeziku 2,3 kao: “ništa koga ne plaši”.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

a) Posve su podudarne strukture frazeologizama u jezicima 2,3 (jezgra je frazeologizma: imenica u nominativu jedn. + *no* + imenica u akuzativu jedn./množ.; obvezni je kolokat: imenica / zamjenica u besprijedložnom dativu – obično ima početni položaj); b) bez *do Kosova* u jeziku 1 podudaraju se strukture frazeologizama u jezicima 1,4 (drugi frazeologizam), 5,6 (jezgra je frazeologizma: određena zamjenica u nominativu jedn. srednjega roda + spona realna ili nulta + upravljani pridjev; obvezni je kolokat: imenica / zamjenica u besprijedložnom dativu); c) izdvaja se prvi frazeologizam u jeziku 4.

3. O slici navedenih frazeologizama.

Podudaranju u strukturi odgovaraju podudaranja u slici (među ovim – ne osobito slikovitim – frazeologizmima vrlo su slikoviti frazeologizmi u jezicima 2,3; aktualizacija modela uz pomoć *do Kosova* (h) također povećava slikovitost).

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema u navedenim frazeologizmima.

1. U jezicima 2,3 podudaraju se korijeni (i prijedlog). 2. U jezicima 1,4,5,6 također se podudaraju korijeni (u jeziku 5 postoji još korijen *vol-*). 3. Izdvaja se prvi frazeologizam u jeziku 4.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 12:

Postoji podudarnost, s jedne strane: a) jezika 2,3, a s druge: b) jezika 1,4,5,6 (razlikuje se jedan od dva frazeologizma u jeziku 4).

FRAZEOLOGIZAM 13:

posljednji krik mode;

последний крик моды;

останний крик моды;

ostatni krzyk mody;

poslední výkřik módy;

posledný vykrik módy.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

U svim frazeologizmima semantika je ista.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

U svim je frazeologizmima struktura ista: “kongruirani skup (pridjev ima početni položaj) + rekcija (u kojoj je upravna imenica, koja ima početni položaj, istovremeno posljednji, upravljani element prvoga skupa, a u kojoj je upravljana imenica – na kraju kongruiranoga skupa i rekcije – u genitivu jednine)”.

3. O slici navedenih frazeologizama.

U svim je frazeologizmima slika ista.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

1. U svih šest jezika nalazimo: a) isti korijen imenice: *krik* (h) (pri čemu: u jezicima 5,6 osnova riječi ispred toga korijena sadrži – isti – prefiks); b) isti korijen imenice: *mod-* (h). 2. Isti korijen pridjeva nalazimo: a) u jezicima 1,2,5,6: *-sljed-* (h); b) u jezicima 3,4: *(o) cta(n)-* (u) (vidi: FRAZEOLOGIZAM 4).

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 13:

Djelomična se razlika među jezicima sastoji jedino u nejednakim korijenima pridjeva, pri čemu se podudaraju, s jedne strane: a) jezici 1,2,5,6; b) s druge – jezici 3,4.

FRAZEOLOGIZAM 14:

mlatiti praznu slamu;

молоть языком; переливать из пустого в порожнее; толочь воду в ступе;

молоту (молотити, ляскати) языком; переливати з пустого в порожнє; товкти воду в ступі; торохтїти, як пустий млин (вітряк);

młócić słomę; kijem Wisłę odwracać;

mlátit prázdnu slámu;

mlátit' prázdnu slamu; nosit' v koši vodu.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Semantika frazeologizama a) ili je dvostruka: “baviti se ispraznim razgovorima / baviti se ispraznim poslovima” (na primjer: *переливать из пустого в порожнее* (r)), ili b) odgovara samo jednom dijelu dvostruke semantike (na primjer, s jedne strane: *молоть языком* (r), a s druge: *кijem Wisłę odwracać* (p)).

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

1. a) Potpuno se podudaraju strukture frazeologizama u jezicima 1,5,6 (prvi frazeologizam): “prijelazni glagol + kongruirani skup u akuzativu jedn.”; b) strukturni model u jeziku 4 varijanta je navedenog modela: umjesto skupa riječi nalazimo imenicu; c) udaljene su varijante istoga modela, s jedne strane (posve podudarni): treći frazeologizam u jeziku 2 i treći frazeologizam u jeziku 3 (“prijelazni glagol + imenica u akuzativu jedn. + *v* (r/u) + imenica u lokativu jedn. (također upravljana glagolom)”), a s druge strane – drugi frazeologizam u jeziku 6 (“prijelazni glagol + *v* + imenica u lokativu jedn. + imenica u akuzativu jedn.”). 2. a) Prvi frazeologizam u jeziku 2 i prvi frazeologizam u jeziku 3 imaju strukturni model: “prijelazni glagol + imenica u instrumentalu jedn.”; b) drugi frazeologizam u jeziku 4 strukturno je varijanta navedenog modela: postoji još jedna upravljana imenica – u akuzativu jedn. 3. Posve se podudaraju strukture drugog frazeologizma u jeziku 2 i drugog frazeologizma u jeziku 3: “prijelazni glagol + *уз* (r) + (prva reakcija) imenica (okazionalna, dobivena supstantiviranjem) u akuzativu jedn. 4. Izdvaja se posljednji frazeologizam u jeziku 3 – on je usporedba.

3. O slici navedenih frazeologizama.

1. Po kriteriju slike posve su podudarni frazeologizmi: a) u jezicima 1,5,6 (prvi frazeologizam) (njima je vrlo blizak prvi frazeologizam u jeziku 4); b) u jezicima 2,3 (bez četvrtog frazeologizma). 2. Izdvojeno stoje: a) četvrti frazeologizam u jeziku 3; b) drugi frazeologizam u jeziku 4; c) drugi frazeologizam u jeziku 6.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

Podudarnosti po tom kriteriju posve odgovaraju podudarnosti po slici.

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 14:

Postoji podudaranje: a) jezika 1, (4), 5,6; b) jezika 2,3.

FRAZEOLOGIZAM 15:

tjerati vodu na čiji mlin;

лить воду на мельницу чью;

знати (лити) воду на млин чий;

lać (obracać) vode na czyjś młyn;

naháňet vodu na młyn někomu, něčí;

hnát' vodu na mlyn niekomu.

1. O semantici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu semantiku: “djelovati u čiju korist”.

2. O strukturi navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju isti strukturni model: “prijelazni glagol + imenica u akuzativu jedn. + *na/na* + imenica (također upravljana glagolom) u akuzativu jedn. + oznaka pripadnosti druge imenice: a) ili u obliku (s dânom imenicom) kongruirane posvojne zamjenice (na primjer, u jeziku 1); b) ili u obliku (ako se ne koristimo pojmovima TG-gramatike), upravljane glagolom, zamjenice / imenice u dativu (na primjer, u jeziku 6); c) ili s obje mogućnosti (na primjer, u jeziku 5)”. (Primjedba: redosljed dvaju posljednjih elemenata strukturnog modela – poslije *na/na* – može biti i obrnut.)

3. O slici navedenih frazeologizama.

Svi frazeologizmi imaju istu sliku.

4. O podudaranju / nepodudaranju korijenskih morfema navedenih frazeologizama.

Ako se isključi glagol u zagradama u jeziku 4, koji se izdvaja, razlikuju se samo korijenski morfemi glagola, pri čemu su podudarni: a) jezici 2,3,4; b) jezici 3,5,6; c) jezik 1 stoji izdvojeno, ali budući da se semantika *tjer-* (h) podudara sa semantikom *зн-* (u), može se govoriti o velikoj bliskosti jezika 1,3,5,6. (Primjedba: samo u jeziku 2 nalazimo korijen u obliku *мель-*, dok je u svim ostalim jezicima u obliku *ml-* (h).)

– Kratak zaključak u vezi s FRAZEOLOGIZMOM 15:

Nevelika razlika među ovim frazeologizmima postoji jedino po kriteriju podudaranja / nepodudaranja korijena. Podudarni su a) jezici 2,3,4; b) jezici 3,5,6; c) jezik 1 se izdvaja, ali je blizak jezicima 3,5,6.

Zaključne primjedbe

1. Polazeći od – na početku – zadanih četiriju kriterija i na temelju petnaest frazeologizama (u šest slavenskih jezika, zabilježenih u navedenim rječnicima), može se, na kraju, reći ovo:

1.1. Frazeologizmi mogu biti podudarni po sva četiri kriterija (na primjer: *mlatiti praznu slamu* (h) i *mlátit prázdnu slámu* (č), ili: *posljednji krik mode* (h) i *последний крик моды* (r)).

1.2. Frazeologizmi mogu biti podudarni po kriteriju semantike, strukture i slike, ali ne i po kriteriju podudaranja / nepodudaranja korijenskih morfema (na primjer: *последний крик моды* (r) i *останній крик моди* (u), ili: *tjerati vodu na čiji mlin* (h) i *lać vodę na czyjś młyn* (p)).

1.3. Frazeologizmi mogu biti podudarni po kriteriju semantike, slike i podudaranja / nepodudaranja korijenskih morfema, ali ne i po kriteriju strukture (na primjer: *між молотом і ковадлом бути (знаходиться)* (u) i *під молотом на ковадлі бути (знаходиться)* (u)). (Primjedba: smatramo da imamo pravo ovdje govoriti o istoj slici.)

1.4. Frazeologizmi mogu biti podudarni po kriteriju semantike i strukture, ali ne i po kriteriju slike i podudaranja / nepodudaranja korijenskih morfema (na primjer: *байдуди (баглаї) бити* (u) i *собак ганяти* (u)).

1.5. Frazeologizmi mogu biti podudarni samo po kriteriju semantike (na primjer: *krasti bogu dane* (h) i *pluć i łapać* (p)).

1.6. (Primjedba: među frazeologizmima što smo ih naveli nema slučaja da se razlikuju samo po kriteriju slike.)

1.7. (Primjedba: među frazeologizmima što smo ih naveli nema slučaja da se razlikuju samo po kriteriju semantike, ali takvi postoje (Popović, Trostinska 2003), na primjer: *как коро́ва языком слизала* (r) = “netragom nestao tko / nestalo što” i *kao da je krava < jezikom > polizala* (h) = “imati zalizanu kosu”.)

1.8. Sve što je rečeno u točkama 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 1.7. može se shematski prikazati ovako:

Kriteriji

	I	II	III	IV	
1.1.	+	+	+	+	
1.2.	+	+	+	–	
1.3.	+	–	+	+	
1.4.	+	+	–	–	
1.5.	+	–	–	–	
1.6.	+	+	–	+	Takvih ovdje nema.
1.7.	–	+	+	+	Takvih ovdje nema, ali postoje.

2. Na osnovi navedenih petnaest frazeologizama (u šest slavenskih jezika) može se ustanoviti sljedeće:

2.1. Najčešće se po sva četiri kriterija podudaraju: a) s jedne strane jezici 2,3; b) s druge – 5,6.

2.2. Jezik 1 – osim što ponekad stoji izdvojeno – povezuje se i s grupom a) i s grupom b) i s jezikom 4, ali se nešto češće povezuje s grupom b) (jezici 5,6).

2.3. Jezik 4 izdvaja se češće od ostalih jezika. Ali, osim toga, povezuje se i s grupom a) i s grupom b) i s jezikom 1.

2.4. Po kriteriju podudaranja / nepodudaranja korijenskih morfema jezik 3 se povezuje: a) s jedne strane, s jezikom 2; b) s druge – s jezikom 4.

3. Što se tiče rezultata pokušaja odvajanja tipoloških od genetskih podudarnosti u petnaest frazeologizama u šest slavenskih jezika, polazeći isključivo od njih samih, treba reći sljedeće:

3.1. Polazeći jedino od činjenica sadržanih u petnaest navedenih frazeologizama, nemoguće je utvrditi jesu li postojeće dane podudarnosti tipološke ili genetske po svome porijeklu, tj. sâm jezični materijal ne omogućuje da se to utvrdi.

Na primjer: znajući da se frazeologizam *posljednji krik mode* (h) pojavio u svim navedenim slavenskim jezicima kao kalk (da je to relativno novi “europaizam” i da se, u vezi s tim frazeologizmom, primjećuje vrlo malo razlika po jezicima), mi ne možemo tvrditi da jedan takav davni kalk nije, na primjer, frazeologizam *tjerati vodu na čiji mlin* (h).

3.2. Dakle, jezična građa sadržana u navedenim frazeologizmima pokazuje da su – sada – pred nama nesumnjivo srodni jezici, ona posredno govori o više ili manje tijesnim kulturno-političko-geografskim vezama između pojedinih slavenskih naroda (ili skupina Slaveana), ali sama za sebe ne može biti kriterij za odvajanje tipoloških od genetskih podudarnosti.

3.3. I kada bismo uključili neusporedivo više novih jezičnih činjenica (iz slavenskih govora i dijalekata), zaključak bi bio gotovo isti.

3.4. Uvrštavanje pak činjenica i iz drugih jezika dovelo bi nas do zaključaka koji bi nas, na prvi pogled, mogli zadovoljiti, no – u biti – bilo bi to (dakako, nužno) proširivanje granice našega jezičnog znanja, koje – samo po sebi – ne bi dalo ključ u ruke za rješavanje pitanja odvajanja tipoloških od genetskih podudarnosti.

3.5. (Primjedba: u praksi pak, kada nalazimo određeni frazeologizam u svim slavenskim jezicima, a ne nalazimo ga u drugim jezicima, smatramo – dok se ne pojave nove činjenice – da su podudarnosti u njemu genetskoga porijekla.)